

Naturskyddsföreningen

2017-03-11

Vem tjänar på ett försvagat strandskydd?

Vattendag, Gyllene Uttern 17/1-26

mia.svedang@naturskyddsforeningen.se

Innehåll

- Strandskyddet – så funkar det
- Försvagad lagstiftning sedan 2009
- Tusentals dispenser ges varje år
- Tidöpartierna och strandskyddsfrågan
- Den nya strandskyddsutredningen
- Vem tjänar på detta?

Naturskyddsföreningen

Strandskydd – hur funkar det?

1

Strandskyddet skyddar stränderna från exploatering

- Ger **alla** tillgång till orörda stränder – oavsett plånbok – viktig del av **allmansrätten**
- Även en viktig del av det **allmänna naturskyddet**
- Innebär att Sverige står bättre rustat mot **klimatförändringar** än många andra länder

Naturskyddsföreningen

Strandskydd sedan 1950-talet

- 100 meter ut/in (ibland 300 m)
- Man kan få dispens –
särskilda skäl krävs

Strandskyddet är generellt

- Trots strandskyddslagstiftningen **ökade exploateringen** av Sveriges stränder under 1960- och 70-talet
- För att hejda exploateringen av stränderna skärptes reglerna: **1975 blev strandskyddet generellt**

Copyright © Staffan Berg

Naturskyddsföreningen

Strandskyddets två syften

- Från början - att trygga tillgången till platser för bad och friluftsliv vid havet, insjöar och vattendrag för **allmänheten**
- **1994** utvidgades syftet till att även omfatta livsvillkoren för **växter och djur**

Naturskyddsföreningen

Viktig del av allemansrätten

- Sverige är ganska unikt - Vi får bada vid stränder, åka båt nästan överallt, förtöja och övernatta något dygn i båten
- **Inte tillåtet** sätta upp skyltar för att stänga ute allmänheten
- [Näsets badförening i Göteborg tog 70 kr i inträde](#) – bröt mot flera lagar

Göteborgs-Posten Nyheter Göteborg Sport Ekonomi Ledare Kultur Debatt

Näsets badförening får inte kräva strandbesökare på inträdesavgift, enligt Byggnadsnämndens bedömning. Bild: Björn Larsson Rosvall

Badföreningen tog 70 kronor i inträde – bröt mot flera lagar

Viktigt för den biologiska mångfalden

- Ca **400 rödlistade arter** har strandzonen som sin livsmiljö
- Produktiv och känslig miljö - speciella förhållanden då det gäller temperatur, näringstillgång och skydd.
- Grunda vikar med undervattensängar – **"Fiskarnas barnkammare"**

Dessutom är strandskyddet viktigt för klimatet

- Oexploaterade strandområden - **skydd** mot översvämning, ras, skred & erosion
- Växtligheten dämpar vågor och strömmar
- **Biologiskt filter** - fångar upp övergödande och giftiga ämnen.
- Undervattensängar - binder stora mängder **koldioxid** (= kolsänka)

Naturskyddsföreningen

Försvagad lagstiftning sedan 2009

2

Strandskyddet har försvagats....

- **2009: Kommunerna** får huvudansvar för dispenser, **LIS-reglerna** införs
- **2014:** Länsstyrelsen får **upphäva** strandskyddet vid små sjöar och vattendrag
- **2020:** Utredningen *Tillgängliga stränder – ett mer differentierat strandskydd* (SOU 2020:78). **Förslaget röstades ner 2022**
- **2025:** Propositionen *Lättnader i strandskyddet – ett första steg 2024/25:102*
- Strandskyddet vid **små sjöar och vattendrag** bort 1/7-25 + lite annat...

Vägledning för LIS

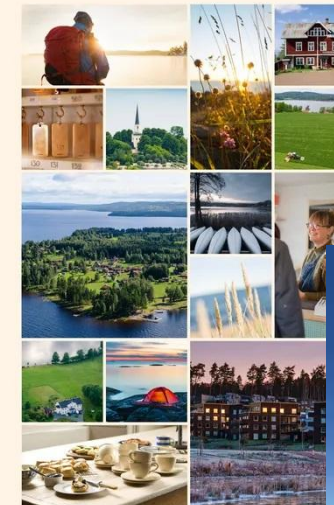
Diskussionsunderlag och arbetsmaterial för
utställningstaganden

Areella näringar vid vatten

UTREDNING OM ÖVERSYN
AV STRANDSKYDDET
FÖR SMÅ SJÖAR OCH VATTENDRAG

Tillgängliga stränder
Ett mer differentierat strandskydd

BETÄNKANDE AV
UTREDNINGEN OM ÖVERSYN
AV STRANDSKYDDET

STAT
U
S

Naturskyddsföreningen

Tidöpartierna vill försvaga strandskyddet ytterligare

- [Debattartikel i SvD](#) december 2022
- Det ska bli lättare att få bygga strandnära
- Vill ha ett **nytt system** där kommunerna ges möjlighet att själva **peka ut sjöar och vattendrag** där strandskydd ska gälla.

Svenska Dagbladet

Nyheter Näringsliv Kultur Ledare Debatt Livet eSvD

”Nu reformerar vi strandskyddet”

Naturskyddsföreningen

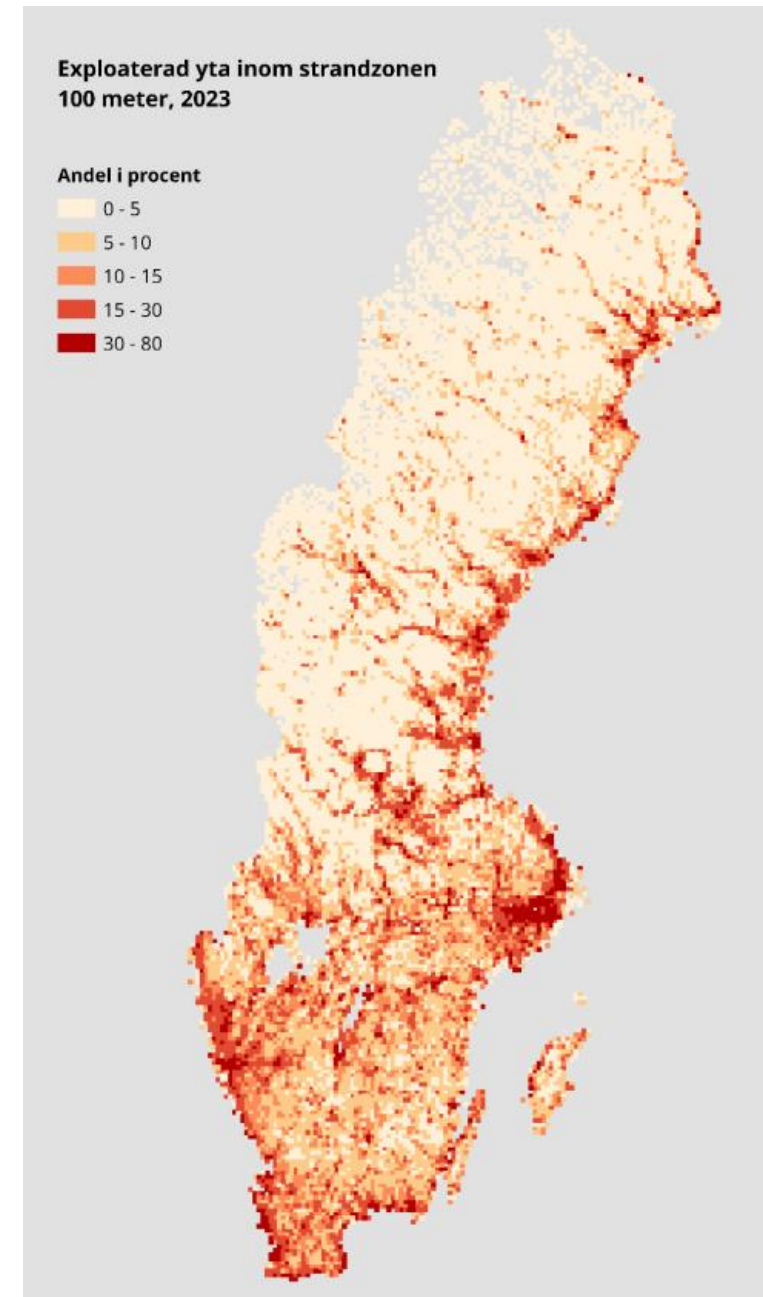
Exploateringen ökar

3

Exploatering trots strandskydd

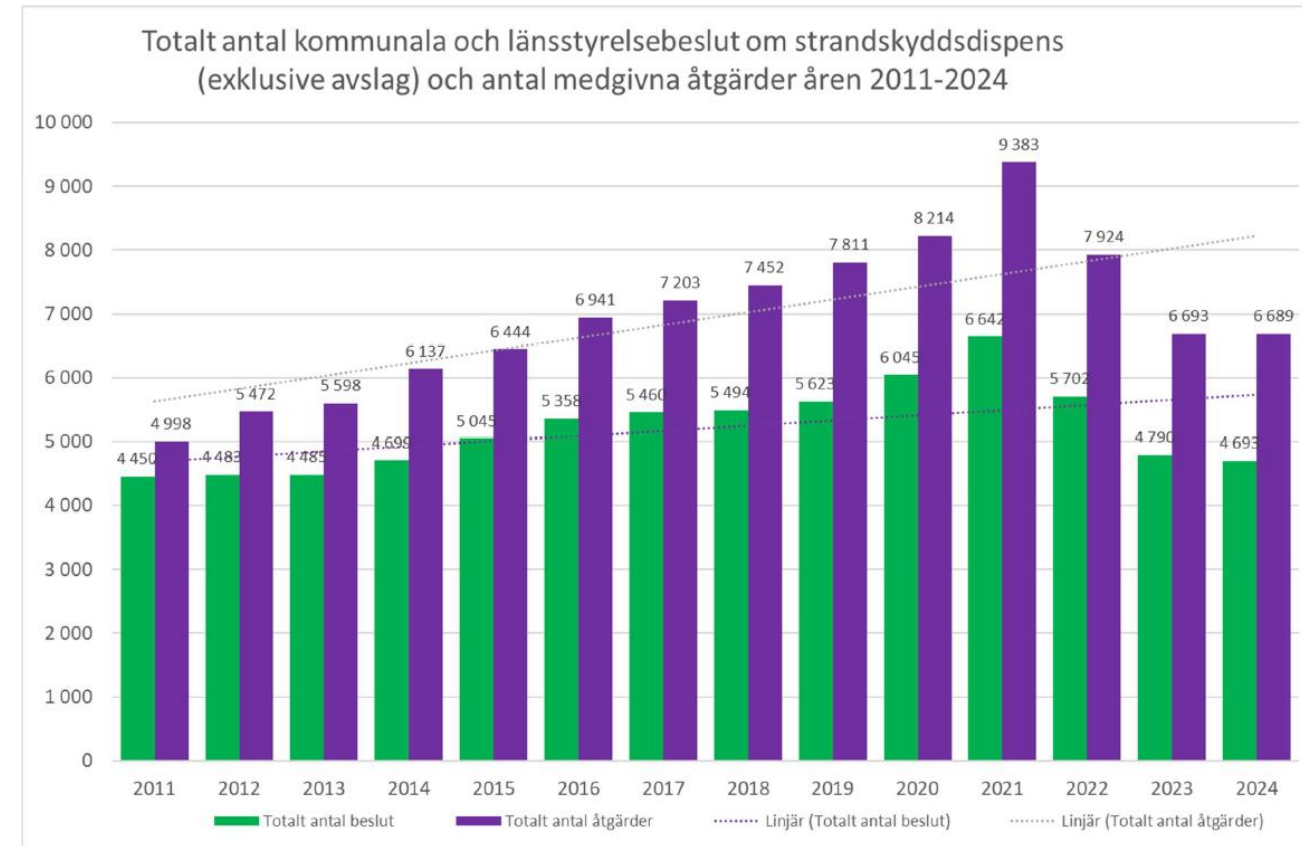
- **Exploateringen ökar** i Sverige – gäller såväl sjö- som havsstränder och vid vattendrag
- **Stockholm och Skåne** - störst andel exploaterad strandzon för samtliga strandtyper (förutom breda vattendrag - där toppar Blekinge län)
- Varje år **försvinner viktiga lek- och uppväxtområden** för gädda, abborre och mört på Ostkusten pga bryggor, småbåtshamnar mm, på Västkusten har **ålgräsängarna** halverats sedan 1980-talet

Dispenser

- **Förbudslagstiftning** - lagen kräver att dispenser prövas med **stor restriktivitet**
- Totalt ges **flera tusen** dispenser varje år
- Stockholms län toppar listan
- Värmdö är den kommun som ger flest dispenser
- Vanligaste skäl: Att området **redan är ianspråktaget**

Inte så svårt att få dispens

- **Statistik saknas** över hur många ansökningar om dispens från strandskyddet som **avslås** av kommunerna
- Naturskyddsföreningen sammanställde data från olika undersökningar: Av tot **683 granskade strandskyddsärenden i 13 kommuner** beviljades dispens i **93 procent** av fallen.

Källa	År	Kommun/Län	Beviljade	Avslag
Petersson 2006 Examensarbete SLU	2000-2005	Håbo Uppsala Östhammar	34 107 190	2 9 26
Stuble 2006 Examensarbete LU	2006	Kungsbacka	43	2
Jeppsson Krell 2012 Examensarbete LU	2008-2009	Helsingborg Kristianstad Olofström Ystad	14 39 25 4	2 1 0 3
Zetterberg et al 2021	2012-2017	Luleå Gävle Värmdö Strömstad Trelleborg	29 54 47 23 23	0 0 0 5 3
Summa			632	51

Naturskyddsföreningen

Felaktiga dispenser (och byggen som saknar dispens)

- Kommunerna och länsstyrelserna har gemensamt ansvar för att se till att strandskyddsreglerna följs
- Men **tillsynen brister** i omfattning och att det finns **begränsade resurser** för tillsyn

GRANSKNING: Här kör politikerna över tjänstemännen om bygglov och strandskydd

Fler än var tredje medarbetare på samhällsbyggnadskontoret i Upplands-Bro har slutat den senaste mandatperioden. Enligt oberoende experter fattar högt uppsatta politiker beslut som strider mot lagen. "Skolexempel på ren och skär korruption", säger en expert till Arkitekten.

Ur tidningen Arkitekten september 2022

Södermanland överprövar vartannat beslut

Södermanlands län | Strandskydd | måndag 21 oktober 2024

(Unsplash)

Ladda ner högupplöst

AFTONBLADET

ONSDAG 5 NOVEMBER 2025
Dagens namn: Eugen, Eugenia

START SPORT PLUS HEJ NÖJE TIPSA KULTUR LEDARE TV

Nyheter / Lagen om strandskydd

Ministerns soldäck är olagligt – nu har det jämnats med marken

Olof Svensson

Publicerad 2024-07-31

+ Följ Mejl

Dela Spara

Ministern Carl-Oskar Bohlin (M) är djupt kritisk till de nuvarande reglerna för strandskydd och har beskrivit dem som "kafkaartade".

Nu har hans lyxiga soldäck på tomten dömts ut som olagligt eftersom det är uppfört utan dispens.

Lösningen: jämna hela bygget med marken.

Naturskyddsföreningen

Tidöpartierna och strandskyddet

4

Naturskyddsföreningen

Tidöpartierna jobbar på att ta bort strandskyddet

- Som sagt - strandskyddet vid **små sjöar och vattendrag** togs bort 1/7.
- Även nya regler som gör det **lättare få dispens** för t ex café etc vid stranden plus utökade **lätnader för areella näringar**
- Men vill gå ännu längre...

"Nu reformerar vi strandskyddet"

Ny utredning: Ett reformerat strandskydd ([Dir. 2025:59](#))

- Det ska bli mycket lättare att bygga strandnära
- Lättare bygga i **skärgården/på öar**
- Kommunerna ska kunna **upphäva** strandskyddet
- Utredda **ny modell** som innebär att **kommunerna får besluta** i vilken utsträckning strandskydd ska gälla
- Utredningen pågår...
- Naturskyddsföreningen med i expertgruppen

Naturskyddsföreningen

Vem tjänar på detta?

5

Naturskyddsföreningen

Några gynnas

- **Markägare** som äger strandnära mark gynnas genom att marknadsvärdet och vinsten vid eventuell försäljning av en fastighet ökar avsevärt
- **Vissa näringsidkare** gynnas - speciellt i högexploaterade områden (företag inom byggbranschen, turistföretag etc)

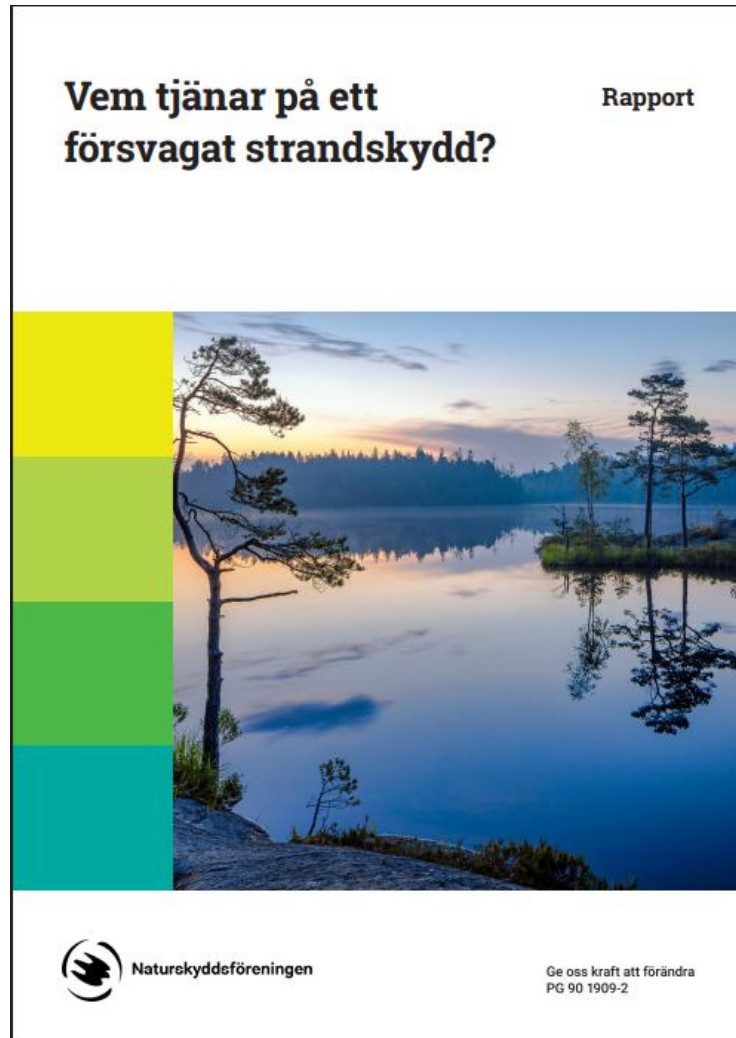

Naturskyddsföreningen

Andra missgynnas

- Stränder **privatiseras**
- När strandskyddet tas bort vid små sjöar och vattendrag försvinner stora arealer av det **allmänna naturskyddet** i ett svep
- Svårare nå **miljömål** och **friluftsmål**
- Minskat strandskydd försämrar Sveriges **motståndskraft mot klimatförändringar och extremväder**

Tabell 2. Kvalitativ analys av påverkan på samhällsekonomiska nyttorna för olika aktörer om strandskyddet skulle upphävas vid små sjöar och vattendrag i ett högexploaterat område respektive i ett lågexploaterat område. (Fritt efter IVL 2014)

Aktörer	Påverkan på samhällsekonomiska nyttor i högexploaterat område	Påverkan på samhällsekonomiska nyttor i lågexploaterat område
Allmänhet	--	-
Fastighetsägare	+++	++
Kommuner	++	+
Länsstyrelse	0	0
Organisationer	-	-
Näringsidkare	++	+
Ekosystemtjänster	--	-

Viktigt skapa opinion!

- Vad än utredningen kommer fram till kommer eventuell proposition att dröja till efter valet
- Bevarat strandskydd borde bli en **viktig valfråga!**
- Samarbete med många andra organisationer – friluftorganisationer, sportfiskarna m fl. Även Svensk Försäkring!

Naturskyddsföreningen

Hjälp till att göra strandskyddet till en valfråga!

- Mejla en riksdagsledamot
- Skriv en lokal insändare
- **Folder** om allemansrätt vid stränder
- Kolla in Naturskyddsföreningens [Strandskyddspaket](#)
- Mer info i våra rapporter: [Det svenska strandskyddet – hur funkar det och varför är det viktigt?](#) och [Vem tjänar på ett försvagat strandskydd?](#)

Naturskyddsföreningen

Lär dig mer Engagera dig Om oss Stöd oss

Startsida / Medlem / Artiklar / Agera för strandskyddet

FOR DIG SOM AR MEDLEM SJÖ OCH SÖTVATTEN

Agera för strandskyddet

Här är Naturskyddsföreningens strandskyddspaket för dig som är intresserad av eller vill engagera dig för ett starkt, generellt strandskydd även i framtiden. Paketet innehåller information, tips och underlag för att påverka i strandskyddsfrågan.

Av: Mia Svedäng
Publicerad 21 maj, 2025 • 21

Rädda det svenska strandskyddet!

Kampanjen sker i samarbete med Naturskyddsföreningen

[Strandskyddspaketet finns på medlems](#)

Det svenska strandskyddet Rapport

Hur funkar det och varför är det viktigt?

Naturskyddsföreningen

Vem tjänar på ett försvagat strandskydd? Rapport

Naturskyddsföreningen

Ge oss kraft att förändra
PG 90 1000-2

Hur kan jag stödja kampanjen?

Snabbast: Dela i sociala media:

[f Dela på Facebook](#)

[Tweet](#) | [Länka till kampanjen](#)

Mest effektivt: [Skriv ett personligt brev](#)

Ett personligt brev är runt 20 gånger så effektivt som identiska brev, och ungfår dubbel så effektiv som ett möte med en lobbyist. [Läs mer](#)

31 Öppna brev [Resultaten](#)

- [omkring 2 månader sedan](#)
Strandskyddet måste försvaras! Kan du hjälpa till?
- [omkring 3 månader sedan](#)
Rädda det svenska strandskyddet
- [omkring 3 månader sedan](#)
Stå upp för strandskyddet!

Naturskyddsföreningen

Allmansrätten vid stränder

Naturskyddsföreningen

Det generella strandskyddet är ovärderligt!

- Strandskyddet är **bara 100 meter**
- Slopät strandskydd **hjälper inte** landsbygden
- **Stor majoritet** bland befolkningen för **starkt strandskydd**
- Stränder som exploateras får vi **aldrig tillbaka!**

TACK FÖR MIG!

mia.svedang@naturskyddsforeningen.se

